

FrieschDagblad  
Zaterdag 9 januari 2021

“Je hoeft niet tolerant voor de intoleranten te zijn. Het problematische hiervan is dat de meerderheid bepaalt wat de tolerante norm is.”

Rien Fraanje • Pagina 24

2021 • Pagina 6  
Volle agenda in een onzeker jaar

Claudia Drost • Pagina 8  
Hulpverlener bij Mosul

Vorsten • Pagina 18  
2020: een annus horribilis

# Wykein

FrieschDagblad



En plotseling  
werd Jochem  
Schuurman  
organist  
van Fryslân

• Pagina 12

# Muzikale hoogstandjes en een verrassende uitsmijter

Het afgelopen jaar hield corona ook de Friese kerken in zijn greep. Het virus was de reden dat Omrop Fryslân in 2020 28 online kerkdiensten uitzond vanuit de Martinikerk van Franeker. Vanaf begin maart 2020 passeerden tijdens deze diensten ettelijke predikanten uit Fryslân de revue, organist Jochem Schuurman bleek tijdens al die vieringen een vaste terugkomende kracht. Op 27 december, in de laatste dienst die Omrop Fryslân vanuit Franeker uitzond, liet Schuurman zich onverwacht van zijn beste kant zien. Een terugblik op een roerig en bijzonder jaar.



**I**n de laatste minuut gebeurde het. Terwijl storm Bella om de kerk van Franeker heen raasde en het kerkgebouw lichtjes op zijn grondvesten deed schudden, de kroonluchters heen en weer zwaaiden, de kaarsen flakkerden en de wind zelfs binnen van zich liet horen, speelde Jochem Schuurman op het immense Van Dam-orgel geconcentreerd de laatste maten van *Toccata*, een virtuos stuk van de Franse componist en organist Léon Boëllmann (1862-1897). „In wat unheimisch stik, wat hiel moai paste by de sfear fan dat stuit.“ Nog een paar maten en dan kon de titulair organist van de Martinikerk van Franeker een streep zetten onder dit project dat in maart begon. Maar bij het omslaan van een bladzijde in de partituur ging het mis. Plotseling wipte de legger van de standaard naar beneden en viel het papierwerk pardoes naar voren. Zat er een schroefje los? Terwijl de kijkers nog van de schrik moesten bekomen, speelde Schuurman - de partituur afverend met zijn linkerhand - verder alsof er niets gebeurd was. Een paar tellen later stond alles weer op zijn plek, veegde Schuurman nog een flard papier van het toetsenbord en zette de laatste akkoorden in voor een gedenkwaardig afsluiting. „Eins wie it slot sa ek wol moai“, blikt de organist van Franeker tevreden terug op zijn muzikale uitsmijter. „Ik haw noch noait sa'n soad reaksjes hân.“

#### Voor het eerst online

In maart had Schuurman zijn eerste kerkdienst die online werd uitgezonden door Omrop Fryslân. De organist herinnert zich het telefoontje van Sytze Ypma, predikant van Franeker, nog goed. „Hy fertelde dat

de Omrop by ús delkomme soe yn ferbân mei koroona. Se woene de tsjinst útstjoere omdat de reguliere tsjinsten yn Fryslân hast net mear hâlden wurde koene. We hiene in pear dagen om ús ta te rieden.“ Goede raad was duur. Omdat gemeentezang niet meer mogelijk was, werd er snel een groepje zangers uit het Kwartettekoar opgetrommeld. Dat ging prima. „mar nei ôfrin fan de tsjinst waard dúdlik dat de tsjinst dochs net hielendal koroanaproof west hie. De sjongers hiene te ticht op elkoar stien en der wiene eins ek tefolle minsken yn tsjerke“.

Al snel werd duidelijk dat Omrop Fryslân in een behoefte voorzag. Franeker maakte zich op voor een tweede dienst. „It moast oars, wisten wy. As sa'n tsjinst opgenomen wurdt, krije jo automatysk in foarbyldfunksje. Dan kinne jo better wat te foarsichtich wêze as te rûch.“ In de tweede dienst was een fluitist aanwezig. „It sjongen waard no dien troch Margarethe Veen, ús oare dûmny fan Frjentsjer, en in tal tsjerkeriedsleden.“ Fijn voor het moment, maar toch niet ideaal, vond Schuurman. „As jo mei in tsjerke fol minsken sjonge, dan klinkt it gau goed, mar as jo mei in pear sjongers sjonge, dan komt it op in pear stimmen oan. As dy kwetsber binne, wurdt it al gau in toer om goed oer te kommen.“ Schuurman besloot om zijn netwerk aan te spreken. „Ik haw jaap de Kok doe frege, in studint fan it konservatorium.“ En zo stond er in de derde kerkdienst een professional voor in de kerk. Dat voldeed prima. „De kwaliteit fan it sjongen wie goed, kwa lûd hoegde ik my no ek net sa oan te passen. En wat ek moai wie: dy professionals kinne alles oan, dus we koene no alle tsjerklieke lieten



Sûnder Omrop Fryslân  
hiene wy as gewoane  
tsjerke dizze kwaliteit  
fan opname mei dat  
prachtige byld en lûd  
noait foar elkoar krigen

## Plotseling wipte de legger van de standaard naar beneden en viel het papierwerk pardoes naar voren

dwaan dy't wy mar woene. Dêrby: Omrop Fryslân koe de sjonger no kwa byld en lûd hiel moat útjochtsje. "Met een ondertiteling van de liederen erbij waren de zangers goed te verstaan. En wat nog een voordeel was van het werken met profs: „Ynienen hie ik de mooglikheid om moaie stikken fan Bach of Mozart nei de preek te dwaan."

### Reacties uit Canada

De meeste zangers haalde Schuurman uit het klassieke circuit. „Doe't dúdlik waard dat Omrop Fryslân trochsette woe mei dizze tsjinsten haw ik besletten om allinnich profesjonele sjongers yn te setten. Ik woe hûndert persint kwaliteit." Dat wurd ook erg gewaardeerd. „Ik haw fia whatsapp, facebook en kaarten safolle reaksjes krigen út it binnen- en bûtenlân, sels oant yn Kanada ta. Der stie sels in kear in blommebezoerger by my op 'e stoepe mei in bosk blommen fan ien dy't my sa

betankje woe foar it spyljen."

De popzangers kwamen uit een andere hoed. „Trijje kear hawwe wy in popsjonger hân: Syb van der Ploeg, Iris Kroes en Elske de Wall." Syb van der Ploeg zong naast eigen repertoire ook de kerkliederen. „Dat fûn ik hiel sportyf fan him." Kroes en De Wall durfden het niet aan. „Dat snap ik ek wol, hear. Se moasten dêrfoar hielendal út harren komfortsône en dan ek noch foar de Omrop. Dat is dan wat lestich."

Voor hem persoonlijk was de kerkdienstserie een groot cadeau. „Ik wie ien fan de pear musisi dy't yn kroanatiid mear te dwaan hie as gewoanlik." Is hij inmiddels de bekendste organist van Fryslân geworden? Hij glimlacht. „It is noch altyd kroanatiid. It kin wêze dat ik der letter de fruchten fan plukke sil, mar no dus noch net."

### Titulair organist

Drie jaar geleden werd Jochem Schuurman, geboren en getogen in Drachten, titulair organist van Franeker. „Yn 2013 bin ik ôfstudearre by Theo Jellema en Erwin Wiersinga." Zij zijn titulair organist van respectievelijk de Grote Kerk van Leeuwarden en de Martinikerk van Groningen. Op dat moment was hij nog als kerkorganist verbonden aan de gereformeerde kerken vrijgemaakt in Drachten. „Wat tsjerkegong oanbelanget, ferskilt it net sa'n soad, hear." Maar wel wat betreft de visie op muziek. „Yn de grifformearde frijmakke tsjerken giet it benammen om it wurd en de preek, dy't dêr ek folle langer duort. De muzyk komt op it twadde plak." Dat is in de Protestanse kerk anders. „Muzyk en wurd binne folle mear yn balâns. De oargelmuzyk foegt ek echt wat ta oan in tsjinst." Als organist ben je niet alleen

verantwoordelijk voor het orgelspel tijdens de kerkdiensten, maar ook voor de verdere muzikale invulling van een dienst. Schuurman regelde zo de muzikanten en solisten tijdens de online diensten. Hij zorgde ervoor dat ze de muziek kregen en repeteerde van tevoren met hen. „Op earste krystdei hawwe we útinkt mei trije sjongers en in trompettist. Foar it gebed haw ik doe in trijstimmige setting skreaun. Ek dat heart by myn wurk."

### De dag van opname

Als de kijkers een paar minuten voor tien de televisie aanzetten, had Schuurman er al een paar uurtes op zitten. „Om kertier oer achten stapte ik de tsjerke binnen." Even een kopje koffie en dan hup, met het hoofd gebogen door het onopvallend kleine deurtje, verscholen bij de ingang van de kerk, dat toegang geeft tot de middeleeuwse wenteltrap naar het orgel. „Sa'n oargel moat alle kearen wer stimd wurde, en dan doel ik op de tongwurken." Dus op de pijpen die het geluid van een trompet, bazuin of bijvoorbeeld fagot produceren. Dat was tijdens de online diensten best een gedoetje. „Wy hawwe gaskachels dy't de tsjerke waarm hâlde, mar dy jouwe ek in sissend lûd. Tsjja, en dat lûd woene de technisy fan Omrop Fryslân net op tillefyzje hawwe. Dat snap ik fansels wol, mar dat makke it ek spannend. Soe it oargel oan 'e ein fan de tsjinst noch suver wêze?" Een orgel reageert op warmte. „Wat waarmer, wat heger de toanen wurde." Andersom geldt hetzelfde. Om kwart over acht was de kerk warm, maar om tien uur ging de kachel dus uit. „Ik stimde altyd fan healwei njoggenen oant njoggen oere, as de tsjerke noch oan it opwaarmjen wie. Nei tsiennen sette

de kjeld stadichoan yn." Om negen uur werd alles doorgezongen en -gespeeld met de zangers en musici die hun instrumentarium via het smalle trappetje naar boven hadden gesjouwd. Ook was er altijd een soundcheck. „Soms hie de repetysje ek al op de sneon west, want dan wie ik ek altyd yn tsjerke te finen om alles op it oargel troch te nemen."

### Een geweldig orgel

Zo'n extra ritje naar het orgel van Franeker is voor Schuurman geen straf. „Yn Frjentsjer hawwe se in geweldig oargel. Hy is sâ sjongryk. De klank beweecht him prachtig mei de muzyk mei." Dat heeft onder meer met zijn ouderdom te maken, vertelt de organist. „In oargel setlet him nei sa'n soad iuwen. Dêrby is klank ek ôfhinklik fan hoe't de wyn yn de pijpen komt." Het orgel is een zestienvoets orgel. „Dat wol sizze dat it oargel ek pipen fan sechtjin foet hat." Een voet is een oude lengtemaat voor 30 centimeter. We hebben het hier dus over orgelpijpen van bijna vijf meter lang. „It hiele oargel is bassearre op de lege toanen dy't út dizze pijpen komme, de hege toanen bouwe dêr fierder op. Dy 16-foets pijpen soargje foar dy monumintale klank."

En er is nog iets bijzonders met dit orgel. „Dit oargel is yn 1842 boud troch de ferneamde firma Van Dam." Die verwerkte het pijpwerk van het voormalige orgel, gebouwd door Johannes Radeker in 1722, in de nieuwe pijpen. Het bijzondere is dat in dat Radekerorgel nog pijpwerk zat van het orgel uit de jaren 1528-1534. „It pijpwerk is dus in prachtige gearmjuksel fan ferskillende iuwen ambacht. Dat soarget foar in prachtige lichte klank." Het monumentale orgel is zijn vaste

maatje geworden. Een voorrecht.

Jochem Schuurman kijkt met veel plezier terug op de serie kerkdiensten. 28 keer stond hij borg voor de muzikale invulling. Gedurende het jaar nam het kijkerspubliek steeds meer toe. „Trochsneed wiene der sa'n fjirtich- à fyftich-tûzen sjoggers. Ungefear de helte dêrfan kaam fan bûten Fryslân." Waarom de diensten zo aansloegen? „Ik tink dat it in kombinaasje wie. We hiene goede dûmmy's en sjongers, it oargel yn dizze tsjerke is hiel moai, en de tsjerke sels is ek in pronkje."

En vergeet Omrop Fryslân niet. „Wy hiene hjir alle sneimen in grut team fan de Omrop, foar lûd, byld en rezjy. Boppe op de kreake hiene wy trije kamera's. Ien fêste boppe myn holle en flak neist my twa bemande. Under wiene ek nochris trije kamera's, wêrfan twa bemande. Sûnder Omrop Fryslân hiene wy as gewoane tsjerke dizze kwaliteit fan opname mei dat prachtige byld en lûd noait foar elkoar krigen." Inmiddels vaart Omrop Fryslân alweer een nieuwe koers. Dit jaar is iedere maand een andere Friese kerkelijke gemeente "Tsjerke fan de Moanne". Zondag was de Omrop zo al te gast in kerkgebouw Trinitas bij de protestantse gemeente Heerenveen. Schuurman vindt het een goede zaak dat ook andere kerken aan bod komen. En wat hemzelf betreft: „Ik haw in moaie tiid hân en it hat in soad minsken wat brocht. Ik bin foldien."

De vertolking van *Toccata* van Léon Boëllmann door Jochem Schuurman op 27 december, is te zien op [www.omropfryslan.nl/utstjoering/tsjerketsjinst-op-tv-fan-27-desimber-2020-1000](http://www.omropfryslan.nl/utstjoering/tsjerketsjinst-op-tv-fan-27-desimber-2020-1000), te beginnen bij 01:00:23